

Landelijke ondersteuning
Onderwijs aan Woonwagen-,
Roma- en Sintikinderen

De (onderwijs-) ondersteuningsbehoefte van leerlingen met reizigers-, Roma- of Sinti-achtergrond

Nadine Rosenberg en Walter de Wit
22 april 2025, OWRS-bijeenkomst bij OCW

Programma bijeenkomst

Deel 1. Het onderzoek (tevens Kennislunch OCW) (12-13 uur)

Pauze en uitloop (13-13.15 uur)

Deel 2. Herstel vertrouwen (13.15-14.15 uur)

Napraten, drankje (14.15-14.30 uur)

Over OWRS

Het OWRS-netwerk omvat ca. 150 professionals die in hun werk te maken hebben met het onderwijs aan deze kinderen: GOA-beleidsmedewerkers, leerplicht/RMC-medewerkers, netwerkconsulenten, schooldirecteuren, bestuurs- en samenwerkingsverbandvertegenwoordigers en overige betrokkenen.

OWRS biedt informatie, een helpdesk en bijeenkomsten (www.owrs.nl).

Deel 1. Het onderzoek

Opdrachtgever:

Ministerie van OCW (Cobi van der Beek en Dana Cohen)

Uitvoerders en samenstellers:

Anne Wester, Nadine Rosenberg, Monica Bremo en Walter de Wit

Klankbordgroep:

Lalla Weiss, Marcia Rooker en Anita van der Hulst

www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/11/25/de-onderwijs-ondersteuningsbehoefte-van-leerlingen-met-reizigers-roma-of-sinti-achtergrond

Doel van het onderzoek

- Na te gaan in welke mate er al dan niet een extra onderwijsondersteuningsbehoefte is op het vlak van onderwijs aan leerlingen met een reizigers-, Roma- of Sinti-achtergrond.
- Nadruk op 2-12-jarige kinderen, indicatief ook het VO
- Ten behoeve daarvan de onderwijspositie en de huidige onderwijsondersteuning in beeld brengen en na gaan hoe deze zich verhouden tot de algemene situatie van oab-doelgroepkinderen.
- Aanbevelingen voor verbetering.

Onderzoeksvragen

- **In welke mate is extra onderwijsondersteuningsbehoefte al dan niet nodig?**
- **Als nodig, hoe dient het eruit te zien?**
- **Waaraan hebben basisscholen de extra bekostiging voor Roma- of Sinti-kinderen besteed?**
- **Indicatief: in welke mate ook ondersteuning in VO nodig?**

Onderzoeksmethode

- **Digitale vragenlijst onder OWRS-netwerk en overige GOA-ambtenaren en basisscholen. Respons: N=93 (van de ca. 180 bevraagden). ‘Percepties/inschattingen van.’**
- **Diepte-interviews bij 12 directeuren, IB-ers en netwerkconsulenten.**
- **En bij 6 betrokkenen met Sinti-achtergrond.**

Vooraf - 1

- **Leerlingen met een Sinti-achtergrond zijn vooral woonachtig in kleinere gemeenten in zuiden van het land. Soms in middelgrote kampjes bij elkaar en/of in reguliere burgerwoningen. Al vele eeuwenlang in Nederland.**
- **Leerlingen met Roma-achtergrond wonen sterk verspreid over het land. Grote variatie in achtergrond en historische vestiging in Nederland.**

In po minimaal 1.000 tot 4.000 kinderen met Roma-achtergrond of een Sinti-achtergrond.

Vooraf - 2

- **Leerlingen met reizigersachtergrond wonen op enkele grote woonwagenlocaties na (o.a. Groningen, Emmen en Vaassen) behoorlijk verspreid over groot aantal gemeenten. Er zijn enkele scholen met relatief veel kinderen met reizigersachtergrond en veel meer scholen met klein aantal kinderen met reizigersachtergrond.**

En minimaal 3.000 tot 4.000 kinderen met een reizigersachtergrond.

Zie voor achtergronden ook de nieuwe Kennisgids Nederlandse Sinti en Roma van KIS (www.kis.nl/online-publicatie/kennisgids-nederlandse-sinti-en-roma)

Vooraf - 3

Over de perspectieven van de 'onderzoeksdoelgroep':

Niet 'Over u, zonder u'.

Vooraf - 4

Met 'onderwijsondersteuningsbehoefte' bedoelen we:

- **Sociaal emotionele ondersteuning**
- **Ondersteuning in basisvaardigheden**
- **Cultureel sensitieve ondersteuning (erkenning en waardering van culturele achtergrond, aanpakken culturele stereotypen)**
- **Praktische ondersteuning (toegang ow voorzieningen)**
- **Ondersteuning bij overgangen voorzieningen**
- **Bijspijkeren na verzuim.**

Vooraf - 5

Wat betreft 'onderwijspositie' hebben we gevraagd naar:

- **Deelname aan voorschoolse educatie**
- **Verzuim in po**
- **Mate van deelname SO/GO**
- **Taal/leesvaardigheidsniveau Nederlands**

- **Mate van thuisvoelen op school**
- **Ervaren discriminatie**
- **Gevoel gelijk te worden behandeld.**

Onderzoeksresultaten vraag 1

In welke mate is aanvullende ondersteuning (al dan niet) nodig?

Eerst: hoe is de (relatieve) onderwijspositie ?

Onderzoeksresultaten vraag 1

De (relatieve) onderwijspositie (N = tussen 25 en 40):

Kinderen van reizigers-achtergrond:

Circa 30-40% van de respondenten geeft aan dat de positie in hun context (school, gemeente of regio) niet veel afwijkt van die van oab-doelgroepkinderen in het algemeen.

De overige 60-70% geeft aan dat de situatie in hun context relatief (enigszins) ongunstiger is.

Onderzoeksresultaten vraag 1

De (relatieve) onderwijspositie (N = tussen 25 en 40):

Kinderen met Sinti-achtergrond:

Circa 20% van de respondenten geeft aan dat de positie in hun context (school, gemeente of regio) niet veel afwijkt van die van oab-doelgroepkinderen in het algemeen.

De overige 80% geeft aan dat de situatie in hun context relatief ongunstiger is, soms veel ongunstiger.

Onderzoeksresultaten vraag 1

De (relatieve) onderwijspositie (N = tussen 25 en 40):

Kinderen met Roma-achtergrond:

Circa 20% van de respondenten geeft aan dat de positie in hun context (school, gemeente of regio) niet veel afwijkt van die van oab-doelgroepkinderen in het algemeen.

De overige 80% geeft aan dat de situatie in hun context relatief ongunstiger is, soms veel ongunstiger.

Onderzoeksresultaten vraag 1

In welke mate voelen 'kinderen zich thuis op school' (niet uitgesplitst naar R/R/S)?

Een kwart respondenten: helemaal thuis.

Drie kwart respondenten geeft dus aan van niet: variërend van hooguit 'tamelijk thuis voelend', tot 'niet thuis voelen'.

Toelichtingen:

discriminerende ervaringen (zowel door personeel als door andere leerlingen), cultuurverschillen en communicatieproblemen tussen thuis en op school spelen hierbij een rol.

Een grote meerderheid van de respondenten geeft verder aan dat veel kinderen zich niet altijd gelijk behandeld voelen als andere kinderen.

Uit de casusbeschrijvingen van personen met Sinti-achtergrond komen veel van dergelijke nare onderwijservaringen naar voren.

Onderzoeksresultaten vraag 1

De (relatieve) onderwijsondersteuningsbehoefte (N = 10):

Over kinderen met reizigers-achtergrond:

Helft respondenten geeft aan dat deze behoefte even is groot is als bij andere OAB-kinderen. De andere helft zegt: iets groter.

Onderzoeksresultaten vraag 1

De (relatieve) onderwijsondersteuningsbehoefte (N = 6):

Over kinderen met Sinti-achtergrond:

Respondenten geven aan dat de behoefte iets groter is tot aanzienlijk groter.

Onderzoeksresultaten vraag 1

De (relatieve) onderwijsondersteuningsbehoefte (N = 6):

Over kinderen met Roma-achtergrond:

Vrijwel alle respondenten (op 1 na) geven aan dat de behoefte iets of aanzienlijk groter is dan bij andere OAB-doelgroepkinderen.

Onderzoeksresultaten vraag 1

Is er behoefte aan aanvullende ondersteuning ?

Vrijwel niemand (1 uitgezonderd) geeft aan: 'niet nodig'.

Meest genoemde reactie: 'enigszins nodig'.

Ten aanzien van Roma-kinderen het vaakst ook 'zeer nodig' of 'noodzakelijk'.

Onderzoeksresultaten vraag 2

Hoe dient die aanvullende ondersteuning er dan uit te zien?

Over de bijzondere bekostigingsregeling (N=15 onderwijsbetrokkenen):

Twee derde van hen vindt passend. Een derde weet het niet of vindt het niet passend (te weinig geld of 'niet goed om uitzonderingscategorieën te maken').

Onderzoeksresultaten vraag 2

Hoe dient die aanvullende ondersteuning er dan uit te zien?

Welke vormen van ondersteuning passen het best?

- Extra ondersteunend personeel
- Aanstellen brugfunctionaris
- Meer inzetten op peuterwerk.

Interviews:

meer inzetten op beter contact ouders – school.

Ouders serieus nemen, actief betrekken, vallen en opstaan, korte lijnen.

Brugfunctionarissen en sleutelfiguren kunnen belangrijke rol spelen.

In het bijzonder wordt gepleit voor meer brugfunctionarissen met zelf een R/R/S-achtergrond.

Onderzoeksresultaten vraag 3

Waaraan is de bekostiging besteed?

Meestal extra taalondersteuning.

Regelmatig ook extra personeel / inzet brugfunctionaris.

Onderzoeksresultaten vraag 4

In welke mate is aanvullende ondersteuning nodig in het VO (indicatief)?

In 4 interviews aan bod gekomen:

Men vindt het van belang.

Belangrijke thema's:

- **Warme overdracht po – vo**
- **Persoonlijke begeleiding**
- **Behoefte aan rolmodellen / voorbeeld-modellen**
- **Integrale aanpak.**

Over-all

Het grootste deel van de respondenten constateert dat in diens 'school, gemeente of regio' kinderen van Sinti-, Roma- of reizigersherkomst:

- **een ongunstigere onderwijspositie hebben**
 - **zich minder thuis voelen op school**
 - **een grotere behoefte aan ondersteuning hebben,**
- ook in de vergelijking met andere OAB-doelgroepkinderen.**

De situatie van reizigerskinderen wordt daarbinnen als relatief het minst ongunstig beschouwd.

De ondersteuningsbehoefte is breed, op alle genoemde cognitieve en sociale domeinen.

Er blijken –in beperkte mate- ook contexten (scholen/gemeenten/regio's) waar de situatie in het onderwijs beter verloopt. Vaak lijken 'verbindende netwerkfunctionarissen' hier een betekenisvolle rol te vervullen. In andere gemeenten, vooral kleinere, ontbreekt dergelijke ondersteuning veelal.

Waarschijnlijke oorzaken

Uit eerdere onderzoeken en beschouwingen.

Vergeleken met andere OAB-doelgroepen is er:

- **Vaak sprake van veel sterker wederzijds wantrouwen tussen ouders en 'andere burgers en de overheid'. Deels al eeuwenoud (denk aan vervolging in meerdere periodes), maar ook meer recent door het inperken van de trekvrijheid en het 'uitsterfbeleid' op sommige woonwagencentrales.**
- **Bij sommige gezinnen een geringe onderwijstraditie en soms minder belang hechten aan onderwijs (hoewel dit laatste sterk is toegenomen onder jongere generaties). Onderwijs was destijds ook minder 'nodig' voor veel gekozen beroepen/arbeidsmarktsectoren.**

Voorbeeldbeschrijvingen

6 korte portretten/casusbeschrijvingen van Sinti uit Oost-Brabant.

Nadine Rosenberg benoemt haar bevindingen uit de interviews.

De aanbevolen oplossingen

De oplossingen spitsen zich toe op twee terreinen:

- 1. Op het 'verbinding maken', het 'opbouwen van vertrouwen'. Bv. door het ondersteunen en instellen van specifieke netwerkconsulenten/brugfunctionarissen.**
- 2. Het 'zich niet thuis voelen op school'. Versterking van cultureel sensitief onderwijs.**

Deze oplossingen dienen verder te worden ontwikkeld en uitgewerkt met en/of door experts met Roma-, Sinti- en reizigersachtergrond.

Afsluitend Deel 1

Veel dank voor uw aandacht!

Namens het OWRS-team.

Deel 2. 'Herstel Vertrouwen'

Doel:

**Reflecteren op hoe vertrouwen te herstellen tussen Sinti-gemeenschap en buitenwereld,
en tussen Roma-gemeenschap en buitenwereld.**

- Opening Nadine Rosenberg
- Inbreng van Esmeralda Nicolich en Kole Pavlov (Roma Vereniging Nederland)
- Discussiestellingen

Deel 2. 'Herstel Vertrouwen'

Stelling A: Niet meer de 'groepen' in 1 adem noemen.

Heel vaak worden 'woonwagenbewoners/reizigers, Roma en Sinti' in 1 adem genoemd, of 'Roma en Sinti'. Dit lijkt een vervanging te worden van het vroegere gebruik van de term 'zigeuners'. Het draagt bij aan de continuering van stigmatisering van mensen. Aan het toeschrijven van negatieve eigenschappen aan mensen op basis van hun herkomst.

Deel 2. 'Herstel Vertrouwen'

Stelling B: Positieve rolmodellen zijn van groot belang.

Tegenover de negatieve stigmatisering staan met name voor Roma en voor Sinti weinig positieve beeldvorming, positieve rolmodellen, in de buitenwereld/media/politiek. Zij komen heel weinig in beeld, waardoor negatieve stereotypering makkelijker blijft voortbestaan.

Daarom.....

Deel 2. 'Herstel Vertrouwen'

Stelling C: Er dienen veel meer verbindingswerkers aangesteld.

Deel 2. 'Herstel Vertrouwen'

Stelling D: De potentiële voordelen van de bijzondere bekostigingsregeling wegen op tegen mogelijke nadelen ervan.

Het is een lastig dilemma om al dan niet een uitzonderingspositie (zoals een bijzondere bekostigingsregeling) te geven aan een bepaalde groep.

Het is goed om hierbij enig kader en richtlijnen te geven voor inzet van de bekostiging.

Deel 2. 'Herstel Vertrouwen'

Nieuwe stellingen :

Afsluitend

Veel dank voor jullie aandacht en deelname !

Het OWRS-team